

Az „MZ” anyagok és technikai eszközök tárolása és karbantartása

Gombás Kálmán alezredes és Galambos János alezredes

A háború kezdetén végrehajtandó hadműveletek kimenetele jelentős mértékben függ attól, hogy a szemben álló felek milyen gyorsan tudják végrehajtani csapataik mozgósítását, amelyet viszont nagy mértékben befolyásol, hogy az újonnan megalakuló, illetve békében élő egységeket mennyi idő alatt lehet felszerelni és ellátni az állománytáblákban és hadinormákban rendszeresített anyagi és technikai eszközökkel. Ebből adódik az az alapvető követelmény, hogy az „MZ” anyagokat és technikai eszközöket már az ÁHKSZ időszakában ki kell szállítani a megalakulási körletekbe és gondoskodni kell azok hadihasználatú állapotban tartásáról.

A hadtáp tagozatok vonatkozásában az „MZ” anyagok és technikai eszközök helyszíni tárolásának az ad nagy jelentőséget, hogy azok hadrendi elemei túlnyomó többsége békében nem él, megalakításukat néhány fős „M” törzs és a békeszervezetektől átadott minimális keretállomány hajtja végre.

A tárolási problémák megoldhatósága érdekében az elmúlt években végrehajtott építkezések, a helyszínen fellelhető lehetőségek maximális kihasználása eredményeként elértük, hogy az „MZ” anyagok jelentős része a helyszínen van tárolva. Ez lehetővé tette, hogy f. évben figyelmünket olyan – a tároláshoz közvetlenül kapcsolódó – kérdések vizsgálatára fordítsuk, mint a tárolótér gazdaságosabb kihasználása, a tárolási rend egységesítése, karbantartás korszerűsítése. A témában lefolytatott vizsgálataink, kísérleteink eredményeit jelen cikkben foglaljuk össze, azzal a céllal, hogy segítséget nyújtsunk a tárolással foglalkozó személyi állománynak szakmai feladatai ellátásához.

A tárolás megszervezése

A hadtáp egységek „MZ” anyagai és technikai eszközei tárolása végrehajtható:

- önálló „M” bázisokon;
- az MN laktanyáiban kikülönített raktár csoportokban;
- a befogadó és megalakító egységek által biztosított raktárakban;

- a megalakulási helyek közelében levő laktanyákban (helyőrségi lőszer-raktárak, üzemanyagkutak, stb.) az előljáró által biztosított helyiségekben;
- a központi raktárakban („M” utalványon), továbbá
- a fenti változatok kombinált alkalmazásával.

Az önálló „M” bázisokon (a továbbiakban „M” bázis) az alábbi objektumokat célszerű létrehozni és berendezni:

- raktárakat, zárt és nyitott színeket, fészereket az anyagok és technikai eszközök tárolására;
- kommunális épületeket (iroda-, étkező-, főzőhelyiségek, fürdő, öltöző, WC, stb.) a bázis személyi állománya kulturált munkafeltételeinek biztosítására;
- általános (barkács) műhelyt a bázison belüli – raktárosok által végrehajtandó – javítási, karbantartási munkálatok elvégzésére;
- akkumulátortöltő-helyiséget;
- örszobát és pihenő helyiséget;
- tantermet és körleteket az „M” felkészítési feladatok végrehajtására;
- vízforrást és vízvezeték (ivó- és tűzoltó);
- tűzbiztonsági berendezéseket;
- kétsoros drótkerítést;
- őrkutya ólakat (ahol őrkutyák vannak rendszeresítve);
- belső híradó vonalakat;
- riasztási rendszert;
- a körforgalmat biztosító szilárd burkolatú úthálózatot, irányító közlekedési táblákkal és sorompókkal;
- zsiliprendszert, szükségkijárókat;
- a raktárpületek előtt térbetonozást;
- ideiglenes jellegű alakulótereket;
- szakharcászati tanpályát;
- táborhelyet;
- a bázis közelében várakozó és gyülekező helyeket;
- a vizuális felderítést akadályozó létesítményeket (fásítás, festés, stb.);

Az „M” raktárakat (egyedi és bázison belüli) úgy ajánlatos kialakítani, hogy azok biztosítsák az anyagok sajátosságainak legjobban megfelelő tárolási feltételeket és az anyagok gyors kiadását. Ennek érdekében a raktárak rendelkezzenek kiadó ajtókkal, ablakokkal és legyenek berendezve.

- raktári állványokkal, rakodó lapokkal és konténerekkel;
- csúszdákkal és szállítószalaggal;
- elektromos- és szükség világítóeszközökkel;
- tűzoltó-berendezésekkel;

Az „M” bázisok és raktárak szervezett rendjének biztosítása, valamint funkcionális feladataik maradéktalan végrehajtása érdekében az alábbi okmányok szükségesek:

„M” bázisokon:

- a mozgósítás végrehajtásának terve és munkajegyek;
- az anyagok és technikai eszközök kiadásának terve (1. sz. minta);
- munkaköri leírás a bázisállomány feladatköréről;
- a bázis alapadatait tartalmazó 1:500-as vázlat és a mellékletét képező kimutatás (2. sz. minta);

- az anyagátrolás és karbantartás követelményeit tartalmazó belső segédlet;
- az anyagok és technikai eszközök karbantartásának, javításának és felfrissítésének terve (3. sz. minta);
- a bázis őrzés-védelmi terve;
- a bázis tűzvédelmi terve;
- az emeletes épületek földem terhelhetőségének naplója.

Az okmányokat őrzés-védelmi és tűzvédelmi tervek kivételével a bázis parancsnok tárolja. Az őrzés-védelmi és tűzvédelmi tervek egy-egy példányát a bázis parancsnok szolgálati helyiségébe és az őrszobába célszerű kifüggeszteni.

„M” raktáraknál:

- a raktárakban tárolt anyagok elhelyezésének vázlata (4. sz. minta);
- a színekben (fészerekben) tárolt technikai eszközök csoportosításának vázlata (5. sz. minta);
- utalványok az anyagok és technikai eszközök kiadására;
- a raktár ellenőrzési és felnyitási füzet.

Az okmányok közül az anyagok és technikai eszközök elhelyezési, illetve csoportosítási vázlatait, valamint az utalványok egy példányát – az átadó által aláírva – a raktár, illetve zárt szín ajtaja belső oldalára célszerű, jól látható helyre (műanyag borításba elhelyezve) kifüggeszteni. A nyitott színeknél és fészereknél pedig a belső tér felőli részen a szín oszlopára erősített üvegajtóval ellátott, falakattal lezárt, lepecsételt szekrénybe. A raktár ellenőrzési és felnyitási füzeteket a raktárosok a raktárakban tárolják.

Az „M” tárolással kapcsolatos tevékenységet az előljáró szervek saját alárendeltjeik vonatkozásában koordinálják.

Az anyagok és technikai eszközök a hadrendi elemenkénti tárolás helyzetéről „Operatív nyilvántartás”-t (6. sz. minta), az „M” tárolótér helyzetéről bázisonként, illetve raktáranként „Törzs adatlap”-ot (7. sz. minta) célszerű vezetni és azok adatait évente egyszer január 1–31 között az alárendeltek bevonásával pontosítani.

Az „M” tárolótér fejlesztése és karbantartása ötéves – ezen belül kétéves – program alapján, a központilag biztosított keretek (pénzügyi és munkaerő) terhére történik.

Az új tárolótér építésének, illetve a meglévő karbantartásának végrehajtásáért a seregtest hadtáp törzsek, MN THF-ség és MN Htp. Közp. „M” törzs a felelősek. A feladatok központi irányítására a vezető törzsekben „Építési operatív csoport”-okat, az egyes munkahelyeken helyi építésvezetőségeket célszerű létrehozni.

Az építkezésekkel kapcsolatos elszámolást az MN BFF érvényben levő intézkedésének megfelelően kell végrehajtani.

Az anyagok és technikai eszközök tárolási rendszerét úgy célszerű kialakítani, hogy az biztosítsa:

„M” bázisokon:

- az alakulatonkénti és készenléti időnkénti csoportosítást;
- az időszakonként cserélendő (frissítendő) anyagok központi elhelyezését;
- az anyagok és technikai eszközök elhelyezésének összhangját;
- a rendszeresített rakodógépek manőverezésének feltételeit;

- a súlyos, nem önjáró technika málházásának feltételeit;
- a keresztirányú mozgások elkerülését;
- a vételezésre érkező alakulatok egy részének egyidőben történő kiszolgálását.

„M” raktárakban (bázison levő és egyedi):

- az anyagok és technikai eszközök egységes követelményeknek és a kiadás sorrendjének megfelelő csoportosítást (4. sz. minta). Ennek megfelelően a raktárajtók közvetlen közelébe az alakulattá váláshoz szükséges anyagok elhelyezését;
- az anyagkarbantartás és ellenőrzés raktáron belüli végrehajtásának feltételeit, a hozzáférhetőséget;
- egyidőben több helyen (ajtón, ablakon) történő anyagkiadást;
- emeletes raktáraknál valamennyi szint egyidőben történő kiürítését;
- a színekből a technikai eszközök több irányba való kivonhatóságát, azok közelébe történő kikonzerválást és gyülekeztetést;
- a rakodóeszközök (csúszdák, targoncák, stb.) hatékony felhasználását;
- tűz esetén a gyors oltás és mentés lehetőségét.

A tárolás helyének és módjának meghatározásánál figyelembe kell venni az adott anyag és technikai eszközök őrzés-védelmével kapcsolatos követelményeket, veszélyességét, a környezetre (sugárzás, mérgező hatás, robbanásveszély, stb.), valamint érzékenységét a külső hatásokra (hőmérsékletre, fényre, levegő nedvességtartalmára, stb.).

Ennek megfelelően:

a fegyvert és lőszer rendeltetészerű lőszerraktárakban, ahol ez nem lehetséges ráccsal ellátott külön raktárhelyiségben lehet tárolni. A lövészfegyver és -lőszer egy raktárhelyiségben egymástól dróthálóval elválasztva tárolható.

A többi anyaggal nem tárolhatók együtt:

- pirotechnikai anyagok, a fegyver és lőszer;
- robbanó anyagok;
- sugárzó anyagok;
- az aktív klórtartalmú mentesítő anyagok (pl. kalciumhipoklorit);
- üzem- és kenőanyagok;
- akkumulátorok (ezen belül a lúgos és savas).

A többi anyaggal csak a biztonsági rendszabályok betartása mellett tárolhatók együtt:

- a kis mennyiségű mérgező és alacsony aktivitású sugárzó anyagok légmentesen zárt fémcsomagolásban, vagy lezárt vasládában;
- a kábítószereket tartalmazó egészségügyi komplektek lakattal lezárt ládáknak (a lakatkulcsokat a bázis-, illetve raktárparancsnok páncélszekrényébe kell tárolni).

Nyáron hűvös, szellős, télen fűtött helyiségben kell tárolni:

- a sugárzásmérő készülékeket;
- a közvetlen leolvasású egyéni sugáradagmérőket;
- a lúgos akkumulátorokat (+ 10 – 30 C° közötti hőmérsékleten);
- a vérkonzerveket és -plazmát, a gyógyszerek egy részét;

- a kézi oxigénpalackokat (-20 és +30 C° közötti hőmérsékleten, max 70% relatív páratartalom mellett);

- élelmiszerek közül az üveges konzerveket és zsírt.

A raktárépület gazdaságos kihasználását, a tárolótér függőleges irányba történő maximális igénybevételét, a tábori körülmények között is felhasználható - két fő által könnyen mozgatható - csomagolóeszközök (zsákok, műanyag konténerek, kalodák, stb.) alkalmazását valamennyi anyagfajta tárolásánál ajánlatos megvalósítani.

A ládázott, csomagolt, kalodába helyezett anyagokat rakodólapra (szabvány és helyileg készített), ászokfákra célszerű több sorba rakni. Raktári állványt csak azoknak az anyagoknak a tárolására szükséges igénybe venni, amelyeket az eredeti csomagolásból ki lehet venni (pl. lejáratos gyógyszerek), illetve eredetileg nincsenek csomagolva (pl. különböző készülékek, műszerek) és helyileg sem lehet azok csomagolását, kalodázását megoldani.

A különböző csomagolóeszközökből a rakatok kialakítását az alábbiak szerint ajánlatos végrehajtani:

- a rakatmagasság tegye lehetővé a felső sorok kézierővel történő levételét;

- azonos súlyú anyagoknál az alsó sorokban levő csomagolóeszközök teherbíróképességét ne haladja meg a felettük elhelyezett teher súlya;

- egyes rakatolt anyagoknál az alsó sorokba a nehéz, a felsőbbekbe a könnyebb anyagok kerüljenek;

- a szellőzést igénylő - műanyag konténerekbe és zsákokba elhelyezett - anyagok közé rakodólapokat kell elhelyezni;

- azoknál a csomagoknál, amelyek stabilan nem fekszenek egymásra, a gúla alakú kialakítást alkalmazni, illetve a rakatokat fa kerettel összefogni;

- a több alegység anyagainak egy rakatba történő felrakása esetén, rakaton belül - jól láthatóan - meg kell jelölni az egyes alegységek közti határvonalakat.

A raktári állványokon tárolt kis kiterjedésű anyagok gazdaságos helykihasználása érdekében az állványok szabványnak megfelelő polcai közé pótpolcokat lehet beépíteni, illetve az anyagok tároló dobozokba (fa, műanyag, vagy keménypapír) helyezhetők el és azokat lehet az állványokra helyezni. Emelett fiókos rendszerű állványok is kialakíthatók.

A különböző technikai eszközöket színekben és fészerekben tartósan lekonervált állapotban, a kerekes technika rugóit alátét bakokkal tehermentesítve (a gumibroncscok a földtől 1-2 cm magasságba legyenek) kell tárolni.

A technikai eszközök szerszámzatát vagy az erre a járművön rendszeresített lakattal lezárható szerszámládába, vagy helyileg készített faládjába ajánlatos tárolni és a jármű vezetőfülkéjébe elhelyezni. A járművek indító- és szerszámláda- kulcsait a bázis (raktár) őrszolgálat páncélszekrényébe vasíratládába célszerű borítékba elhelyezni.

Az anyagok és technikai eszközök tárolásának végrehajtásánál az előzőekben ismertetett általános érvényű szabályok mellett figyelembe kell venni az MN fegyvernemi és szolgálati ág főnökség által kiadott szakutasítások előírásait is. Az utasításokat valamennyi tárolást végrehajtó szervnél fel kell dolgozni, és a gyakorlati munkában az azokban megszokott követelményeket érvényesíteni kell.

Annak érdekében, hogy az „M” bázisok és raktárak személyi állománya az ott tárolt anyagok és technikai eszközök tárolásával kapcsolatos előírásokat megismerje, illetve ismereteit szinten tartsa, az érintett „M” törzsek anyagnemenként – ezen belül anyagonként – belső használatú „Segédlet”-be összegezzék a vonatkozó utasítások előírásait. A belső „Segédlet” egy példányát – munkaokmányként – a bázis pk., annak kivonatait az anyagnem felelős raktárosok részére célszerű kiadni.

Az anyagok és technikai eszközök karbantartása, frissítése

Az „MZ” anyagok és technikai eszközök karbantartását a tartós tárolásra előírt követelményeknek megfelelően differenciált gyakorisággal az alábbiak szerint ajánlatos végrehajtani:

Folyamatosan:

- valamennyi anyag és technikai eszköz ellenőrzését;
- a csomagoló eszközökről, anyagokról és technikáról a por és egyéb szennyeződés eltávolítását;
- az észlelt meghibásodások kijavítását, lepergett festék és konzerváló anyagok pótlását;
- a járművek gumiabroncsai légnyomásának ellenőrzését, utántöltését;
- a cseptöltés nélküli akkumulátorok utántöltését;
- a tűzoltó berendezések működőképességének ellenőrzését, karbantartását;
- oxigénpalackok ellenőrzését;
- a raktárhelyiségek szellőztetését, takarítását.

Negyedévenként:

- a cseptöltés nélküli akkumulátorok formálását;
- a járművek, munka- és egyéb gépi eszközök motorjainak, erőátviteli berendezéseinek külső tisztítását, zárt felépítésű járművek belső tereinek, az azokban elhelyezett eszközök takarítását, letörlését.

Öthónaponként:

- a cseptöltő alkalmazása esetén az akkumulátorok formálását.

Félévenként:

- a vv. és hir. akkumulátorok ellenőrzését, készítését, feltöltését;
- ruházati bőranyagokból, a penészfoltok letörlését, szőrmés bőrök naftalinozását, gumicikkek talkumporozását, fémcikkek technikai vazelinnel vagy orsóolajjal történő átkenését, a bőr- és gumicikkek szellőztetését;
- eü. komplettek felbontását, megvizsgálását, a károsodások és elváltozások megszüntetését, azoknak az anyagoknak csere céljából történő kivételét, amelyeknél a károsodás helyileg nem szüntethető meg (átázás, gyógyszeres üveg, vagy ampulla törése, penészesedés, műszerek rozsdásodása, rágcsálók okozta kár, stb.).

Évenként:

- a gépjárművek, munka- és egyéb gépi eszközök konzerválását, sérült felületeinek pótlását, felújítását;
- az egyéni vegyvédelmi eszközök átforgatását, szellőztetését, talkumporozását (a penészedő eszközök lemosását, tisztára törlését és szárítását is) hordtáskák kikefélést;

- különböző mentesítő készletek, oxigénlégző készülékek működőképességének ellenőrzését, tisztítását, tömlők lemosását glicerinnel;
- különböző vegyi felderítő, sugármérő és egyéb műszerek üzemképességének ellenőrzését, szennyeződéstől történő megtisztítását;
- műszaki sánc és egyéb szerszámok, szerszámkészletek korrózió elleni védelmét, tisztítását, fémrészek átkenését technikai vazelinnel;
- rádiókészülékek, vezetékes berendezések és anyagok ellenőrzését, letisztítását, bemérését;
- üza. szivattyúk portalanítását, festését, alkatrészek olajozását, acéltartályok, vashordók, kannák, töltőeszközök rozsdátlanítását, festését, elasztikus tartályok tisztítását, talkumporozását;
- a mozgókonyhák, sütőkemencék, dagasztógépek, vízszállító utánfutók lemosását, teljes külső és belső áttisztítását, futóművek, rugók zsírozását, kiegészítő festését, valamint tartozékaik, felszereléseik karbahelyezését; szállítóladák, ételhordók, kannák külső, belső mosását, festékhiányok pótlását;
- textilanyagok és egyéb ruházati anyagok szellőztetését, portalanítását, átforgatását;
- eü. anyagok és technikai eszközök tisztítását, eü. textilia szellőztetését, portalanítását, átforgatását; fémhordályok fém részeinek korrózió védelmét, ponyvák tisztítását;
- tábori törzsfelszerelés portalanítását.

Kétévenként:

- a gépjárművek, munka- és egyéb gépek kikonzerválását, próbafuttatását (gjmű. 25-30 km, agregátorok és egyéb gépek 30 perc) szükséges javítások elvégzését és újrakonzerválását.

Háromévenként:

- optikai eszközök általános karbantartását.

Ötévenként:

- lövészfegyverek átkonzerválását mintavezetés módszerével.

Az *anyagok frissítését, időszakos cseréjét* az anyagnem szerinti illetékes fegyvernemi és szolgálati főnökségek szakutasításaiban, intézkedéseiben és az anyagok csomagolóeszközeiben az erre vonatkozó feljegyzésekben meghatározott lejárati időn belül kötelező jelleggel kell végrehajtani. Az ezzel kapcsolatos főbb előírásokat az alábbiakban foglaljuk össze:

- a fegyvernemi anyagok cseréjét a lejárati idő előtt hat hónappal kell kérni az érintett főnökségektől és az általuk kiadott csereutalványok alapján végrehajtani;
- a lejáratos gyógyszereket, ahol ez lehetséges (kórházak, csapatgyengéldők) a békefelhasználás terhére kell lecserélni. Ahol erre nincs lehetőség 9 hónappal a lejárati idő előtt a Központi Egészségügyi Anyagraktárnál kell lecserélni;
- a benzint, a gázolajat és kenőanyagot kétévenként frissíteni kell.

Ahol ez lehetséges a frissítést a béke készlet terhére (megalakító, befogadó alakulatoknál) kell végrehajtani. Ha erre nincs mód, akkor a frissítést történő utalást a béke ellátó szervtől kell kérni.

Ha frissítés valamilyen oknál fogva a meghatározott időn belül nem került végrehajtásra, az üzemanyagot felhasználni csak központi laboratóriumi vizsgálat és engedély után lehet;

- az élelmiszerek cseréjét - ahol a békekészletből történő felfrissítés nem lehetséges - a szavatossági idők figyelembe vételével a területileg illetékes élelmezési anyagraktárakban kell végrehajtani.

A csere végrehajtását megelőző hónap 10.-ig az érintett raktárakkal a beszállítás időpontját pontosítani kell;

- a ruházati cikkek közül a bőryanagokat 5 évenként kell a Központi Ruházati Anyagraktárnál lecserélni. A cserére vonatkozó igényt a tárgyévét megelőző év október 31.-ig kell az MN Ruházati Ellátó Központhoz felterjeszteni.

Az anyagok és technikai eszközök karbantartását a békében élő egységek polgári és sorállományával, a szervezetszerű raktáros állománnyal, az előljárók által szervezett szakbrigádokkal és a továbbképzésre behívott tartalékos állománnyal célszerű végrehajtani.

A békében élő, sorállománnyal rendelkező egységek a saját, az általuk és befogadott „M” törzsek által megalakítandó hadrendi elemek valamennyi anyagát és technikai eszközét kötelesek karbantartani.

A folyamatosan negyedévenként és öthónaponként végrehajtandó karbantartási feladatokat a szervezetszerű raktárosokkal, a félévenként és ennél nagyobb időközökben végrehajtandó feladatokat - a szervezetszerű raktárosok vezetésével - a t. továbbképzésre és anyagkarbantartásra behívott állománnyal célszerű elvégeztetni.

A gépjárművek, munkagépek és egyéb gépi eszközök karbantartása komoly szakmai hozzáértést igényel, ezért legcélravezetőbb azt tapasztalatonként ht. ti. vagy tts. vezetésével az „M” anyagkarbantartásra behívott szakmunkás állományból létrehozott szerszámokkal jól felszerelt, mozgó brigádokkal végrehajtani. Továbbá ehhez hasonló módszerrel oldható meg a békében élő híradó egységek és alegységek igénybevételével a híradó eszközök, rádiók és egyéb műszerek időszakos bemérése, próbauzemeltetése és karbantartása is.

Az anyagi és etchnikai eszközök karbantartására és frissítésére a vezető szerveknél „M” felkészítési tervekkel összehangolt ötéves és éves terveket célszerű készíteni. (8., 9. sz. minta).

Az ezzel kapcsolatos tervezési rendszer egy lehetséges változata az alábbi:

- az ötéves és éves terveket a vezető szervek két példányban készítik el, és jóváhagyásra a tervidőszakot megelőző év november 30.-ig az előljárókhöz felterjesztik;

- a jóváhagyott tervek alapján az „M” felkészítésre vonatkozó intézkedésben meghatározzák az alárendeltek tárgyévre vonatkozó feladatait és kiadják a tervkivonatokat;

- az alárendelt „M” törzsek, bázisok és raktárak parancsnokai az előljáró intézkedése és tervkivonata alapján elkészítik a tárgyévre vonatkozó részletes karbantartási és frissítési terveket (3. sz. minta) és a feladatokat azok alapján hajtják végre.

(Az 1-9. minta-melléletek a folyóirat végén található.)